

Jak vnímali rodiče žáků domácí výuku na konci období uzavření škol na jaře 2020?

Vybrané výsledky dotazníkového šetření pro rodiče žáků v základních a středních školách z května–června 2020

Stanislav Štech
Irena Smetáčková

Katedra psychologie Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy

Úvod

Přechod na domácí distanční vzdělávání v souvislosti s uzavřením škol v důsledku pandemie Covid-19 na jaře 2020 představoval pro rodiny i pro školy velmi náročnou situaci. Šlo o nečekané vykročení z obvyklého způsobu fungování vzdělávání – zúčastnění aktéři nebyli na změnu připraveni. Řada specifických znaků českého školství, a to zejména v oblasti výuky, využívání informačních technologií, vztahu mezi školou a rodinou a v oblasti sociálních nerovností a péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, se tak prostřednictvím této unikátní zkušenosti stala viditelnou a výraznou.

Jako pod lupou bylo možné sledovat silný význam rodiny v socializaci a vzdělávání dětí. Do popředí zájmu se dostala tradiční a řadu desetiletí zkoumaná témata významu materiálních a kulturních charakteristik rodiny, stylu rodinné výchovy i komunikace mezi rodiči a vyučujícími. Protože se jedná o otázky, které na katedře psychologie Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy dlouhodobě zkoumáme, rozhodli jsme se na jaře 2020 realizovat dotazníkové šetření s cílem zachytit soudobou atmosféru, postoje a zkušenosti rodičů. Při přípravě výzkumu jsme spolupracovali s mezinárodním týmem, jehož členové provedli obdobné studie ve Francii, Španělsku, Itálii, Německu a dalších zemích.

Výzkumnou ambicí našeho týmu bylo zjistit, jaké mezi rodiči školních dětí panovaly postoje vůči průběhu domácího vzdělávání. Pozornost jsme věnovali zejména okolnostem, za kterých tyto postoje vznikaly. Na jedné straně se jednalo o rodinnou a pracovní situaci konkrétních rodičů, na druhé straně o požadavky a podmínky nastavené konkrétními školami. Za hlavní indikátor rodičovských postojů jsme považovali míru rodičovských obav o další vzdělávací dráhu dítěte v důsledku domácího vzdělávání.

V této zprávě uvádíme vybrané výsledky provedeného dotazníkového šetření. Další podrobnější výsledky prezentujeme postupně v publikacích v odborných a popularizačních časopisech. Seznam publikovaných výstupů bude postupně aktualizován na webových stránkách katedry psychologie (www.kpsp.pedf.cuni.cz) a na www.ucitelskevyhoreni.cz.

Jak probíhal sběr dat?

Data byla sbírána prostřednictvím dotazníku inspirovaného francouzským výzkumným šetřením provedeném na Université de Bordeaux. Část položek byla v českém a francouzském dotazníku plně shodná, část byla tematicky podobná, avšak jejich formulace byly adaptovány na české prostředí, a část byla do českého dotazníku zařazena zcela nově. Celkem dotazník obsahoval 80 položek, z nichž většina byla uzavřená či polootevřená (s možností doplnit vlastní odpověď, pokud mezi nabízenými nebyla žádná vhodná).

Položky byly rozděleny do devíti bloků. Ty se zaměřily na charakteristiky rodiny, materiální (včetně vybavení IT) i týkající se dítěte, a na podmínky a požadavky na domácí učení ze strany školy. Dále na překážky při domácím učení, rodičovské podpůrné praktiky a pocity kompetentnosti a konečně také na rodičovské pocity vyvolané komunikací se školou a na očekávání týkající se budoucí školní úspěšnosti dítěte po návratu do školy.

Vzhledem k tomu, že dotazník byl vyplňován v období, kdy přísné uzavření škol již končilo a výuka na základních školách byla obnovována (květen–červen 2020), zachytili jsme finální postoje rodičů vůči domácímu vzdělávání. Vznikl zde tedy významný komparativní potenciál získaných dat vůči těm studiím, které v České republice vznikly během prvního měsíce uzavření škol a odrážely prvotní šok a obtíže při organizaci úkolů zadávaných školou i ostatní obtíže života v domácnostech při uzavření škol (Brom a kol. 2020, PAQ Research 2020, ČŠI 2020).

Kdo se ve výzkumu vyjadřoval?

V průběhu čtyř týdnů v květnu a červnu 2020 byly shromážděny validní odpovědi od 5 164 rodičů. V souboru bylo zastoupeno 2 528 rodičů žáků na 1. stupni ZŠ (49 %), 1504 rodičů žáků na 2. stupni ZŠ (29 %), 438 rodičů žáků na víceletých gymnáziích (9 %), 546 rodičů žáků na středních školách (11 %). Zbýlých 148 rodičů vzdělávací stupeň svého dítěte v dotazníku neuvedlo (3 %). Vzhledem k tomu, že domácí vzdělávání nejsilněji dopadalo právě na rodiče žáků 1. stupně základních škol, je pochopitelné, že tato skupina ve výzkumném souboru převažovala.

Při rozdělení respondentů podle ročníku, který jejich dítě navštěvuje, byly v případě rodičů žáků na 1. stupni ZŠ zastoupeny rovnoměrně všechny ročníky tohoto stupně. Totéž nelze říci o rodičích žáků na vyšších stupních vzdělávání. V těchto skupinách vždy převažovali rodiče žáků v nižších ročnících. Zdá se, že start dítěte na novém stupni školy vedl rodiče k větší ochotě se k situaci uzavření škol vyjádřit. Naopak rodiče žáků na konci každého stupně školního vzdělávání byli ke sdílení svých zkušeností a názorů méně motivovaní. To poněkud kontrastuje s představou, že právě rodiče žáků uzavírajících základní školní docházku a připravujících se na přijímací zkoušky na střední školy nebo na maturitu v případě středních

škol budou nejvíce motivováni dát veřejně najevo svůj názor, spokojenost či obavu z mimořádné situace.

Ve všech podskupinách rodičů podle vzdělávacího stupně dítěte výrazně převažovaly ženy-matky, a to z 90 % v případě 1. stupně ZŠ, 89 % v případě 2. stupně ZŠ, 82 % v případě víceletých gymnázií a 88 % v případě středních škol. Vysoký podíl žen mezi respondenty není vzhledem k tradičnímu pojetí péče o dítě, do které starost o jejich vzdělávání patří, překvapující.

Jak je známo z řady výzkumů, školní úspěšnost žáka je do značné míry ovlivněna nejvyšším dosaženým vzděláním rodičů, v dotazníku jsme tedy zjišťovali i tyto okolnosti. Vysokou (či vyšší odbornou) školu absolvovalo 41 % našich respondentů, podobné procento respondentů v dotazníku uvedlo, že mají střední vzdělání s maturitou (40 %), 19 % pak označilo pouze vzdělání základní či střední odborné vzdělání s výučním listem.

Signifikantní rozdíly ($p < 0,001$) ve vzdělanostní struktuře rodičů vznikaly především v závislosti na typu školy – nejvyšší vzdělání měli podle očekávání rodiče žáků na víceletých gymnáziích (67 % dosáhlo vysokoškolského vzdělání). Vysoký podíl vysokoškolsky vzdělaných osob (47 %) byl rovněž mezi rodiči žáků na 1. stupni ZŠ. Důvod pro to spatřujeme zejména ve věku respondentů (věkový průměr rodičů žáků na 1. stupni ZŠ byl 40 let a u vyšších stupňů rostl přes 43 let až po 45 let) – jelikož kontinuálně stoupá podíl vysokoškolského vzdělání, vykazují mladší ročníky, které mají děti teprve na 1. stupni ZŠ, vyšší vzdělání. Zároveň ale může vysvětlení spočívat i ve vyšším zaujetí vzdělanějších rodičů tématem výzkumu, neboť si tito více uvědomují rizika spojená s domácím vzděláváním.

Jaká zajímavá zjištění výzkum přinesl?

- ✓ ***Rodičovská spokojenost se zvládnutím situace je sice vysoká, ale nižší než na začátku období distanční výuky. Spokojenost je výrazně menší na 2. stupni ZŠ než na 1. stupni ZŠ.***

V souladu s výsledky ostatních českých šetření lze konstatovat, že na konci období uzavření škol stejně jako na začátku tohoto období převažovala celkově spokojenost rodičů s distančním vzděláváním. Šetření PAQ Research (2020), ve kterém sběr dat probíhal v druhé polovině března, zjistilo spokojenost u nejvýše 78 % rodičů, a to v závislosti na frekvenci a způsobu komunikace školy. V šetření Broma a kol. (2020), který realizoval sběr dat v první dubnový týden, deklarovalo spokojenost až 91 % rodičů. V našem výzkumu, v kterém byly údaje sbírány na konci května a v červnu, bylo spokojených rodičů nejvýše 73 %.

Spokojenost rodičů s nastalou situací jsme v našem výzkumu ovšem nezjišťovali prostou otázkou na spokojenost. Domníváme se totiž, že mlhavý pojem „spokojenost“ je možno rekonstruovat z následujících čtyř faktorů: 1) míra informovanosti rodiny ze strany školy; 2) pocity vyplývající z komunikace se školou, 3) přesvědčení o dostatečnosti postupů školy a rodiny pro dobré školní výsledky dítěte, 4) obavy o školní výsledky dítěte.

- ✓ **Školy poskytovaly rodičům srozumitelné informace a uklidnění. Téměř třetina rodičů to tak ale nevnímalo.**

Pocit dobré informovanosti ze strany školy deklarovalo v našem výzkumu 71 % rodičů. Ostatní rodiče (téměř 30 %) ovšem informovanost ze strany školy za uspokojivou nepovažovali, ve výzkumu uvedli, že pro ně byly informace ze strany školy buď málo srozumitelné, nebo příliš četné, nebo nedostatečné. Signifikantně méně byli s informovaností spokojeni rodiče starších dětí. Rodiče žáků na 1. stupni ZŠ byli spokojenější než rodiče žáků 2. stupně ZŠ a SŠ. Obecně platilo, že míra spokojenosti souvisela se vzděláním rodiče: čím vyšší vzdělání, tím menší pocit dobré informovanosti ze strany školy.

Druhá proměnná, která určuje spokojenost rodičů se zvládnutím nastalé situace, jsou pocity vyplývající ze způsobu a obsahu komunikace rodiče se školou. Z oslovených rodičů žáků na 1. stupni ZŠ jich 67 % deklarovalo dobrý pocit, tj. pocit jistoty a klidu, že se vše zvládne. Stejně pocity mělo však jen 55 % rodičů žáků na 2. stupni ZŠ. Tento rozdíl je statisticky významný ($p < 0,001$). Celkem vyjádřila nervozitu a obavy zhruba čtvrtina respondentů. Současně se i zde ukázal vliv vzdělání rodičů: rodiče s vyšším než maturitním vzděláním byli ke komunikaci se školou méně kritičtější.

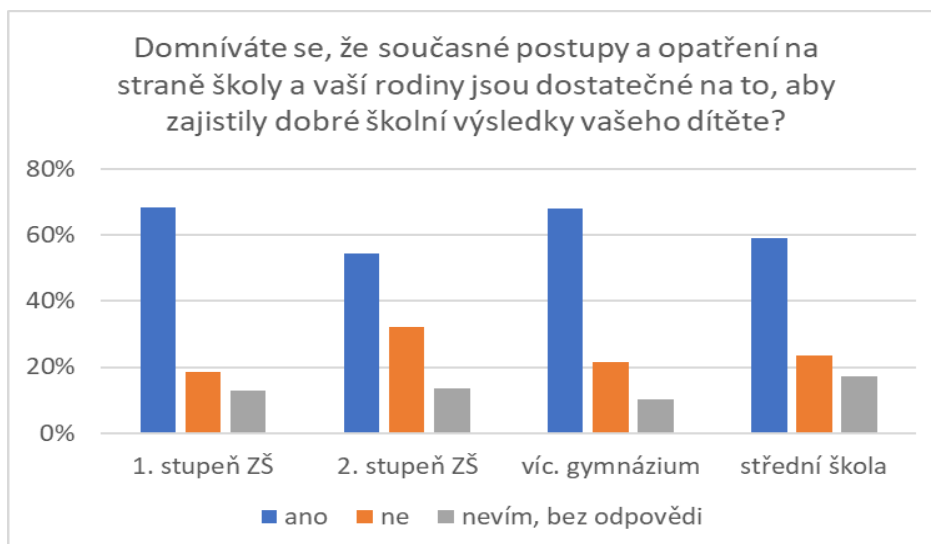
Tabulka 1

Jaký pocit ve vás vyvolává či vyvolával způsob a obsah komunikace se školou?

	Vzdělání rodičů	1. stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ	Víceleté gymnázium	Střední škola
Dobrý pocit	ZŠ a OU	72,5	64,4	66,7	67,8
	SŠ	86,9	66,0	80,2	71,2
	VŠ a VOŠ	85,0	76,5	83,9	74,0
Špatný pocit	ZŠ a OU	27,5	35,6	33,3	32,2
	SŠ	13,1	34,0	19,8	28,8
	VŠ a VOŠ	15,0	23,5	16,1	26,0

- ✓ **Většina rodičů věřila, že distanční výuka neohrozí školní úspěchy dítěte. Ale ti, kteří se obávali, měli menší možnost děti podporovat.**

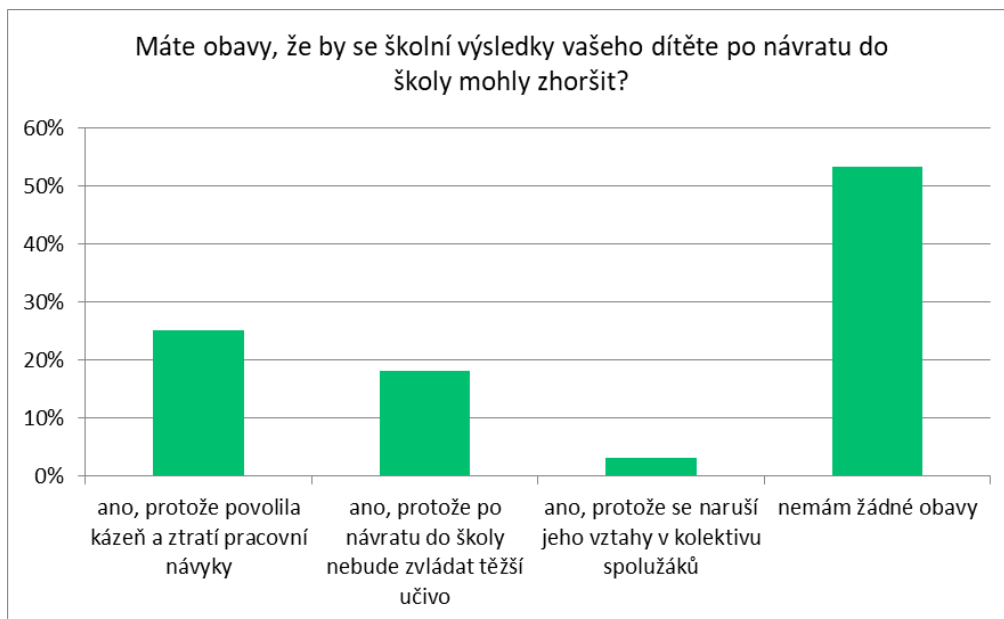
Na otázku *Domníváte se, že současné postupy a opatření na straně školy a vaší rodiny jsou dostatečné na to, aby zajistily dobré školní výsledky vašeho dítěte?* odpovědělo negativně jen 18 % rodičů dětí na 1. stupni ZŠ a celých 32 % rodičů dětí na 2. stupni ZŠ. Tento rozdíl je statisticky významný. Názor rodičů zde opět koreloval s jejich vzděláním: čím vyšší vzdělání rodiče, tím větší nespokojenost se zvolenými postupy a opatřeními.

Přesvědčení o nedostatečnosti zvolených postupů korelovalo i s délkou domácí přípravy. Statisticky významný rozdíl jsme zaznamenali u rodičů žáků na 2. stupni ZŠ a u rodičů žáků víceletých gymnázií – děti rodičů, kteří pokládali postupy za dostatečné, trávili učením více času než děti těch rodičů, kteří je považovali za nedostatečné (na 2. stupni ZŠ šlo průměrně o 4 hodiny denně, na víceletém gymnáziu průměrně o 5 hodin denně). Z toho můžeme vyvodit, že pocit nedostatečnosti postupů a opatření ze strany školy a rodiny nevede rodiče ke zvýšení investice času a úsilí do domácí přípravy svých dětí, ale přesně naopak.

✓ **Až polovina rodičů dětí na 1. stupni ZŠ a 2/3 rodičů dětí na 2. stupni ZŠ se obávala zhoršení školních výsledků dětí.**

Za poslední faktor vyjadřující spokojenost rodičů se zvládnutím situace jsme v našem výzkumu považovali obavy rodičů o budoucí školní vývoj svých dětí. Bylo zjištěno, že část rodičů skutečně má kvůli distanční výuce obavy o školní úspěšnost svých dětí. Jedna z otázek se týkala *obav ze zhoršení výsledků dítěte po návratu do prezenční školy*. Tyto obavy vyslovilo mnohem více respondentů, než by se dalo očekávat při pohledu na podíl těch, kteří vyjadřovali ve sledovaných proměnných spokojenost se zvládnutím situace. Obavy ze zhoršení školních výsledků dítěte mělo téměř 47 % rodičů. Nejvíce se rodiče báli toho, že dítě ztratí pracovní návyky (25 %) a že nebude zvládat těžší učivo (18 %). Rozdíl mezi mírou obav se statisticky významně projevuje mezi rodiči žáků na 1. stupni ZŠ a na 2. stupni ZŠ – rodiče starších dětí pociťovali silnější obavy. Více než polovina rodičů prvostupňových žáků (53 %) uvedla, že žádné obavy nemají. To ale platilo jen pro 34 % rodičů žáků na 2. stupni ZŠ. Korelace se vzděláním rodičů byla zde také silná. Nejmenší obavy měly rodiče vysokoškoláci – i u nich však obavy výrazně stoupaly, mají-li doma žáka na 2. stupni ZŠ. Největší obavy pak jednoznačně měla skupina rodičů s nižším než maturitním vzděláním a s dítětem na 2. stupni ZŠ (dvě třetiny z nich).

✓ **Až jedna čtvrtina rodičů bojovala se zásadními překážkami v distanční výuce, a zdaleka nešlo jen o chybějící počítače a čas.**

V našem výzkumu byli rodiče také dotazováni, zda jim domácí vzdělávání (resp. distanční výuka) svých dětí činí nějaké potíže. Není překvapivé, že se zde ukázal zřetelný rozdíl v odpovědích rodičů podle stupně vzdělávání dítěte. V případě 1. stupně ZŠ pociťovalo potíže často či občas 55 % rodičů a v případě 2. stupně 58 % rodičů, zatímco u víceletých gymnázií to bylo „jen“ 35 % rodičů a u střední školy 37 %.

Ti, kteří v našem výzkumu (tj. na konci období uzavření škol) vnímali situaci domácího učení jako náročnou, spatřovali překážky v následujících oblastech:

Tabulka 2

Souhlasíte s následujícími tvrzeními o zdrojích potíží domácího vzdělávání?

Náš přístup k internetu nebo k informatickým materiálům není dostatečný nebo přiměřený potřebám.	22 %
Instrukce a zadání od vyučujících nejsou vždycky dost jasné.	26 %
Učivo, které je třeba se naučit, je (často) příliš těžké.	24 %
Některé technologie (aplikace, CNED, virtuální vyučovací hodiny atd.) jsou pro mě nedostupné.	23 %
Některé technologie (aplikace, CNED, virtuální vyučovací hodiny atd.) jsou pro mě náročné na použití.	26 %
Komunikace s vyučujícími neprobíhá nebo je moc komplikovaná.	26 %
Na pomoc dítěti s učením nemáme čas.	31 %

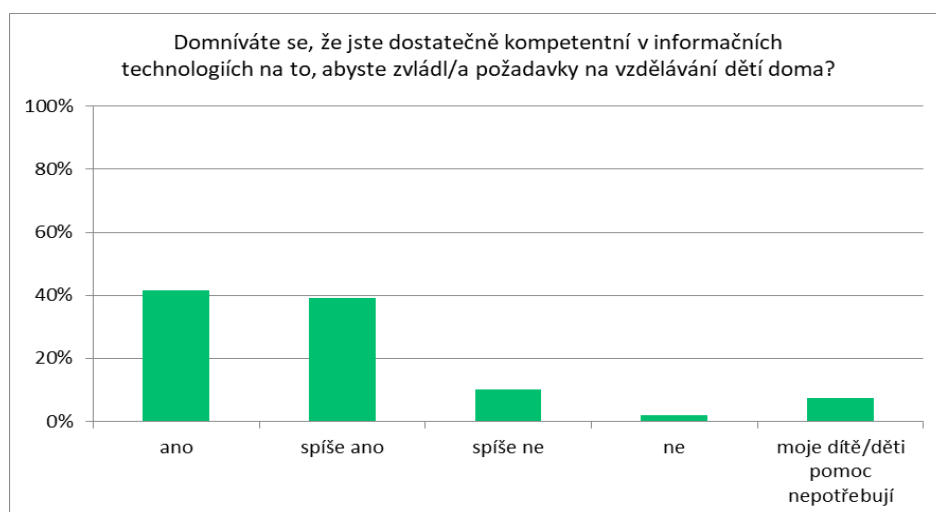
U všech uváděných překážek se signifikantně lišily odpovědi rodičů podle vzdělávacího stupně dítěte. Kritičnost rodičů narůstala s tím, jak staré dítě bylo, a to ve všech položkách až

na čas, který rodiče museli věnovat pomoci s učením. Náročnost učiva, vybavenost informačními technologiemi, srozumitelnost instrukcí a úroveň komunikace byly subjektivně vnímány jako větší zátěž a komplikace pro rodiče dětí na vyšších stupních. Naopak čas byl větší problém pro rodiče dětí na 1. stupni. Ačkoliv tedy celková míra pocitu, že jim distanční výuka činí potíže, s věkem dětí klesala, u jednotlivých překážek je obrázek komplikovanější – podle typu nároků školy některé faktory s věkem dětí zesilovaly (vybavenost domácnosti) a jiné klesaly (požadavek přímé práce s dětmi).

✓ **Až třetina rodičů se nepovažuje za dostatečně kompetentní na to, aby svým dětem mohli náležitě pomáhat v učení.**

K rodičovským obavám přispívá také pocit nízké pedagogické kompetentnosti rodiče. Méně kompetentní se cítí zejména rodiče žáků na 2. stupni ZŠ. Obecně nejméně si rodiče věří ve výuce cizího jazyka – třetina rodičů nemá pocit, že by v tomto vyučovacím předmětu mohla svému dítěti kompetentně poradit nebo pomoci. Z dalších vyučovacích předmětů zmiňme například ještě matematiku, ve které se rodiče obecně cítí méně kompetentní než například v českém jazyce. Málo kompetentní se rodiče cítí také v pedagogicko-psychologických dovednostech (motivovat dítě k učení, udržet jeho pozornost a pracovní disciplínu). V této oblasti hrají rozdíly ve vzdělání rodiče daleko menší roli než u kompetence pomáhat s vyučovacími předměty.

Jako významný se ukázal také pocit kompetentnosti v oblasti IT. Na otázku *Domníváte se, že jste dostatečně kompetentní v informačních technologiích na to, abyste zvládli/a požadavky na vzdělávání dětí doma?* deklarovalo pocit nekompetentnosti pouze necelých 10 % respondentů s dítětem na 1. stupni a 16 % rodičů druhostupňového žáka. Nepředpokládáme, že důvod pro to spočívá ve vyšším věku rodičů starších žáků. To je zde málo pravděpodobné, jelikož patří zhruba do stejné generace s rodiči mladších dětí. Spíše se tu opět projevuje vyšší náročnost úkolů a požadavek sofistikovanějšího využívání digitálních nástrojů ve výuce žáků na 2. stupni ZŠ.

Zajímavé bylo pro nás i zjištění, jak pocit této kompetence souvisí s obavami ze zhoršení výsledků dítěte. I ti, kteří uvedli, že se v oblasti IT cítí kompetentní, měli obavy o další školní vývoj svých dětí (85 % s dítětem na 1. stupni a 71 % s dítětem na 2. stupni). Obavy ze zhoršení dítěte nebyly tedy zjevně příliš vázány na pocit osobní zdatnosti v technologiích učení na dálku. Na druhou stranu pocit nekompetentnosti podle předpokladů opravdu vedl k vyšším obavám. Na 1. stupni ZŠ mělo silné obavy o další školní vývoj dítěte 14 % z rodičů, kteří se cítili nekompetentní v IT, ale pouze necelých 5 % z těchto rodičů obavy vůbec nepocítovalo. U rodičů starších dětí na ZŠ bylo zaznamenáno zesílení této vazby – 21 % rodičů nekompetentních v IT mělo silné obavy o další školní vývoj svých dětí, ale jen 6 % vůbec žádné obavy nemělo.

✓ ***Komunikaci s žáky ze strany školy vnímali rodiče kritičtěji než na počátku období uzavření škol.***

Běžná prezenční výuka kombinuje dva typy pedagogické komunikace ze strany vyučujících – jeden směřuje ke skupině jako celku, druhý směřuje k jednotlivým žákům. Hromadná komunikace je významná pro usnadnění organizace vyučování, ale i pro žákovské srovnávání a uvědomování si vlastní pozice. Individuální komunikace je podmínkou individualizace výuky, dovoluje citlivě reagovat na vzdělávací potřeby konkrétních žáků a poskytuje detailní zpětnou vazbu. V době uzavření škol, kdy se zúžily kanály, které měli vyučující k dispozici pro komunikaci se žáky, hrozilo celkové snížení komunikace mezi vyučujícími a žáky, a to zejména ve formě individuální.

V našem šetření jsme se rodičů žáků ptali jak na komunikaci hromadnou, tak na komunikaci individuální (lze předpokládat, že rodiči více ceněnou). Dále jsme ve výzkumu zohledňovali i komunikaci učitelů s rodiči, zda a jak často komunikace s rodiči probíhala a v jaké míře učitelé reagovali na jejich otázky.

Pokud jde o frekvenci a porovnání individuální vs. hromadné formy komunikace, uvedeme nejprve dvě zjištění z počátku uzavření škol. Podle většiny rodičů, kteří se zúčastnili PAQ Research (2020), využívali učitelé pro hromadné zadávání úkolů nejčastěji emaily a standardní elektronické prostředí (Bakalář apod.). Podle zhruba 40 % rodičů pak učitelé ke komunikaci s dětmi využívali také mobilní telefon a chat, např. proto aby jim individuálně vysvětlili některé úlohy. Podle PAQ komunikoval vyučující (ať už hromadnou, nebo individuální formou) každodenně se 46 % dětí, dalších 32 % rodičů uvedlo, že tomu tak bylo několikrát týdně a alespoň jednou týdně dalších 18 %. Z toho plyne, že v 96 % případů učitelé s dětmi komunikovali minimálně 1x týdně nebo častěji.

Naše zjištění se nám jeví o něco méně optimisticky než výsledky výzkumu PAQ. Zjistili jsme, že hromadná komunikace pochopitelně převažuje nad komunikací individuální, a to ve všech časových frekvenčních údajích. Každodenně (hromadnou formou) komunikovali učitelé s dětmi podle 17 % rodičů, několikrát týdně podle 39 % rodičů a alespoň jednou týdně podle 19 %. To v úhrnu činí 74 % rodičů, podle nichž byli jejich děti v komunikaci s učitelem 1x týdně a častěji. Tabulka níže uvádí, jak se lišily odpovědi rodičů dětí na různých vzdělávacích

stupních. Hromadná komunikace byla vždy významně častější než komunikace individuální a s věkem dětí nepravidelně narůstala.

Tabulka 3

Podíl rodičů, kteří uvedli, že jejich dítě komunikuje s vyučujícími alespoň jednou týdně nebo častěji.

	Hromadná komunikace	Individuální komunikace
1. stupeň ZŠ	69 %	41 %
2. stupeň ZŠ	79 %	57 %
Víceletá gymnázia	92 %	56 %
Střední školy	75 %	63 %

Uvedené údaje představují rozdíl oproti zjištění PAQ z počátku dubna. Ve výzkumu PAQ pak také zcela absentovala negativní kategorie rodičů, kteří by uvedli, že školní komunikace s jejich dětmi neprobíhá vůbec. V našem výzkumu v květnu a červnu však tato kategorie rodičů existovala – tito rodiče uvedli, že komunikace neprobíhá téměř vůbec (8 % rodičů) nebo nikdy (14 % rodičů). Na konci období distanční výuky tedy nejenže poklesl počet rodičů deklarujících kontakty se školou alespoň 1x týdně či častěji (o více než 20 %), ale hlavně se zde objevila široká skupina rodičů (více než 20 %), která tvrdí, že s jejich dítětem nebylo hromadnou formou komunikováno skoro nikdy.

Pokud jde o komunikaci individuální, je podíl dětí takto komunikujících s vyučujícími podle rodičů následující: 7 % komunikuje denně, 23 % několikrát týdně, 19 % alespoň jednou týdně. V úhrnu tedy jde o necelou polovinu dětí (49 %) kontaktovaných individuálně alespoň jednou týdně či vícrát. I u této formy komunikace ovšem stojí za pozornost zmínit, že nikdy nebo téměř nikdy prý individuálně nebylo kontaktováno skoro 43 % respondentů, resp. jejich dětí.

✓ ***Komunikaci školy s rodiči žáků vnímali samotní rodiče méně kriticky než na počátku období uzavření škol.***

Komunikace mezi rodiči a vyučujícími tvoří kontext a mnohdy i podmínku efektivního žákovského učení. V době uzavření škol byla distanční výuka žáků do značné míry závislá na podpoře jejich rodičů, kteří však potřebovali dostávat zadání a podporu od vyučujících. Komunikace mezi rodiči a vyučujícími vykazovala pochopitelně jiné rozložení frekvence než komunikace mezi učiteli a žáky. Téměř nikdy či nikdy s učiteli nekomunikovalo 41 % rodičů. Alespoň 1x týdně komunikovalo s učiteli 24 % rodičů, několikrát týdně 12 % a každodenně pouze 3 % rodičů.

Na dotazy rodičů reagovali učitelé podle našeho výzkumu v poměrně vysoké frekvenci. 15 % rodičů uvedlo, že učitel odpovídá na jejich dotazy každý den, 41 % několikrát týdně a 28 % alespoň 1x týdně. V úhrnu tedy reakci učitele na podněty rodičů 1x týdně a častěji

deklarovalo 84 % rodičů. Jsme přesvědčeni, že jde o výrazně častější komunikaci učitelů s rodiči než v době běžné prezenční výuky.

I když je komunikace školy s rodinami celkem častá, zůstává varovným ukazatelem více než pětina rodin, jejichž dítě zůstává mimo hromadnou komunikaci, a 43 % žáků, kteří nikdy nebyli kontaktováni individuálně. Zcela fatální výsledek pak představuje podíl rodičů, podle kterých vyučující s jejich dítětem nikdy nekomunikovali ani hromadně, ani individuálně. V případě žáků na 1. stupni ZŠ se jednalo o 15 % rodičů a na vyšších stupních přibližně o 3 % rodičů. Optimistický údaj o necelém procentu žáků (maximálně 10 000 žáků), které se nepodařilo kontaktovat či zapojit do výuky, který přinesla ČŠI (2020) na začátku období uzavření škol, je tedy zjevně třeba revidovat a zpřesnit.

Závěrečné shrnutí

Z prvních vybraných zjištění konstatujeme, že rodiče s vyšším vzděláním byli v hodnocení distanční výuky ve všech ohledech (postupy a opatření ze strany školy, komunikace mezi školou a dítětem/rodinou, míra informovanosti) kritičtější než rodiče se vzděláním základním či středoškolským bez maturity. Zajímavé je, že i když byli vzdělanější rodiče s postupy a komunikací ze strany školy méně spokojeni, byly zároveň jejich obavy o další školní výsledky jejich dítěte menší než u rodičů s nižším než maturitním vzděláním.

V porovnání s rodiči žáků na 1. stupni ZŠ a na SŠ byli výrazně kritičtější, pokud jde o informovanost a účinnost postupů ze strany školy a rodiny, rodiče žáků 2. stupně ZŠ.

Obavy ze zhoršení školních výsledků dítěte mělo téměř 47 % rodičů. Nejvíce se rodiče báli toho, že jejich dítě ztratí pracovní návyky (25 %) a že nebude zvládat těžší učivo (18 %). Statisticky významně pak obavy rozdělily rodiče žáků na 1. stupni ZŠ (pouze jedna třetina z nich má obavy) a na 2. stupni ZŠ (52 % se obává zhoršení).

Nedostatečně kompetentní na pomoc dětem při domácí výuce, minimálně v určitém předmětu, si připadala až jedna třetina rodičů. Nižší míra kompetentnosti byla zaznamenána u rodičů s nižším vzděláním. Tito rodiče měli častěji také menší časový prostor a/nebo technické vybavení v domácnosti pro distanční výuku. Ve výsledku pak tyto rodiče pociťovali také silnější obavy z toho, že uzavření škol bude mít negativní dopad na další školní úspěchy jejich dítěte.

V závěru bychom na základě výsledků výzkumu z jara 2020 chtěli formulovat určitá doporučení pro další uzavření škol a distanční výuku. Školy by měly rodinám s distanční výukou pomáhat. A to zvláště těm s nižším vzděláním, slabším materiálním vybavením, vyššími pracovními povinnostmi mimo domácnost a menšími subjektivními akademickými kompetencemi. Pomoc může být realizována například nyní již připraveným zapůjčováním technického vybavení. To je ovšem pouze podmínka nutná pro zajištění technické realizace distanční výuky, zdaleka tedy ne postačující. Klíčové je doplňování rodičovských kompetencí k domácímu učení (zejména skupiny s nižším vzděláním a pracovním vytížením mimo domov). Alternativní možností je rodiče pedagogicky „nahradit“ – v nouzové situaci je nutné uvažovat o asistentech nebo studentech učitelství, kteří u některých rodin zcela přejmou očekávanou roli rodičů při podpoře domácího učení.

I když jsme zde před zveřejněním hlubších analýz předložili jen některá zjištění, zakončíme naši zprávu informací o přání rodičů na konci období jarního uzavření škol. Na otázku *Přál/a byste si, aby vaše dítě mohlo co nejdříve nastoupit zpět do běžné výuky?* odpovědělo jednoznačně kladně 76 % respondentů a pouze 7 % z nich řeklo jednoznačně, že nikoli. I přes řadu pozitivních zjištění o flexibilitě škol a zvládnání online výuky potvrdily postoje rodičů zcela jednoznačně nenahraditelnost prezenční výuky ve škole. Nejen kvůli kontaktům dítěte s vrstevníky, ale také kvůli pracovním návykům, soustředění a motivaci upevňovaným profesionálními učiteli.

Praha, září 2020